

Μεταβιβαστικό αποτέλεσμα και αυτοτελείς ισχυρισμοί

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Χ. ΚΩΝΣΤΑ
ΕΦΕΤΗΣ

Ως πραγματικοί χαρακτηρίζονται οι αυτοτελείς ισχυρισμοί, η προβολή των οποίων επιφέρει αυτοτελείς έννομες συνέπειες που συνίστανται στη θεμελίωση, κατάλυση ή παρακώλυση ουσιαστικού δικαιώματος και στοιχειοθετούν τη βάση ένστασης, αντένστασης ή άλλης αυτοτελούς αίτησης παροχής έννομης προστασίας ουσιαστικού ή δικονομικού δικαίου. Η ένσταση, δεν τίποτα άλλο παρά το δικονομικό μέσο του εναγομένου να αμυνθεί με την εισαγωγή στην ήδη εκκρεμή δίκη, των αντίθετων αυτοτελών ισχυρισμών του.

Σύμφωνα με την κρατούσα, παραδεδομένη και ορθότερη δικονομική θεωρία, οι διακρίσεις των ενστάσεων είναι οι ακόλουθες: α) ενστάσεις δικονομικές και ενστάσεις ουσιαστικές· β) ενστάσεις αναβλητικές και ενστάσεις ανατρεπτικές¹ γ) ενστάσεις γνήσιες και ενστάσεις καταχρηστικές.

Ένσταση με την ουσιαστική έννοια, είναι δικαίωμα του εναγομένου να επικαλεστεί γεγονότα, στο πλαίσιο εφαρμογής κάποιου ουσιαστικού κανόνα δικαίου, που είτε εμποδίζουν την άσκηση του αγωγικού δικαιώματος, είτε εμποδίζουν τη γένεσή του, είτε επιφέρουν την κατάργησή του, δηλαδή αφορούν την ουσία του δικαιώματος που ασκείται με την αγωγή. Με τη δικονομική έννοια, ένσταση, καλείται η διαδικαστική πράξη αμυντικού χαρακτήρα που στηρίζεται σε ίδια ουσιαστική ή δικονομική βάση και έχει ως αίτημα την αναβολή ή τη ματαίωση επέλευσης των επιδιωκόμενων με την επιθετική πράξη εννόμων συνεπειών. Η δικονομική ένσταση είναι δυνατόν να θεμελιώνεται σε κανόνα του ουσιαστικού δικαίου, οπότε πρόκειται για ουσιαστική ένσταση ή σε κανόνα του δικονομικού δικαίου, οπότε αποτελεί διαδικαστική ένσταση.

Γνήσιες είναι οι ενστάσεις, με τις οποίες ο εναγόμενος επικαλείται ένα δικαίωμα (αντιδικαίωμα), που αντιτάσσεται έναντι άλλου δικαιώματος, υφισταμένου και ενεργού που έχει ασκηθεί εναντίον του και παρακωλύει-αποδυναμώνει την ενέργειά του, δηλαδή την άσκησή του (όπως, μεταξύ άλλων, οι ενστάσεις παραγραφής (ΑΚ247), δίζησης (ΑΚ855), επίσχεσης (ΑΚ325), μη εκπληρωθέντος συναλλάγματος (ΑΚ 374), ένσταση δικαιωματικής νομής ή κατοχής του άρθρου 1095 ΑΚ κλπ). Οι γνήσιες ενστάσεις θεμελιώνονται επί των ονομαζομένων δικαιοανασταλτικών κανόνων δικαίου.

β) Καταχρηστικές είναι οι ενστάσεις, με τις οποίες ο εναγόμενος επικαλείται όχι δικαίωμα, αλλά πραγματικά περιστατικά, που είτε εμποδίζουν τη γένεση του δικαιώματος του ενάγοντος, στο οποίο θεμελιώνεται η αγωγή, (όπως η ένσταση ακυρότητας λόγω μη τήρησης του συστατικού τύπου), είτε καταργούν-καταλύουν το γεννηθέν δικαίωμα (όπως η ένσταση εξόφλησης, η ένσταση άφεσης χρέους). Οι καταχρηστικές ενστάσεις θεμελιώνονται επί των ονομαζομένων δικαιοκωλυτικών κανόνων δικαίου (εικονικότητας (ΑΚ 138 Ι), ελλείψεως νόμιμου τύπου (ΑΚ 159 Ι), ένσταση ότι η σύμβαση αντιβαίνει σε απαγορευτική διάταξη νόμου (ΑΚ 174), στα χρηστά ήθη (ΑΚ 178)) και επί των ονομαζομένων δικαιοφθόρων κανόνων δικαίου (καταβολή (ΑΚ 416), δόση ή υπόσχεση αντί καταβολής (ΑΚ 419, 421), δημόσια κατάθεση (ΑΚ 427 επ.), σύγχυση (ΑΚ 436) άφεση χρέους (ΑΚ 454)· αλλά και η απόσβεση του δικαιώματος προς ακύρωση ακυρώσιμης δικαιοπραξίας, λόγω παραιτήσεως από το σχετικό δικαίωμα ή λόγω παρελεύσεως διετίας από την κατάρτισή της (ΑΚ 156, 157), ο συμψηφισμός κέρδους και ζημίας (ΑΚ 298), κ.λπ.)

Αυτοτελείς ενστάσεις, ήτοι εκείνες που δεν εξαρτώνται από άλλο ουσιαστικό δικαίωμα (όπως η ένσταση παραγραφής, καταχρηστικής ασκήσεως δικαιώματος), μπορούν δε να ασκηθούν μόνο με τον τρόπο αυτό, δηλαδή με ένσταση.

Μη αυτοτελείς ενστάσεις, ήτοι εκείνες που εξαρτώνται από άλλο δικαίωμα (όπως η ένσταση υπαναχώρησης από την πώληση ή μείωσης του τιμήματος) , μπορούν δε να ασκηθούν τόσο αμυντικά, με ένσταση, όσο και επιθετικά, με αγωγή.

Οι γνήσιες μη αυτοτελείς ενστάσεις, όπως κατά την κρατούσα άποψη είναι και η ένσταση του συμψηφισμού, η ένσταση επισχέσεως, η ένσταση μη εκπληρωθέντος συναλλάγματος (ΑΚ374, 376), αν απορριφθούν στον πρώτο βαθμό, δεν μπορούν να επανεξετασθούν ούτε μετά την εξαφάνιση της εκκαλουμένης, αν δεν έχουν μεταβιβασθεί στο εφετείο με έφεση ή αντίθετη έφεση ή αντέφεση.

Ειδικά, ως προς την **ένσταση συμψηφισμού**, θα παρατηρήσουμε ότι παρόλες τις αμφισβητήσεις ως προς τη νομική της φύση, εντούτοις γίνεται δεκτό ότι προκαλεί εκκρεμοδικία (222 II), η διάγνωσή της συντελείται με οριστική απόφαση, παράγει δεδικασμένου (322 I) για την ανταπαίτηση που προβάλλεται σε συμψηφισμό, όπως για κάθε άλλη κύρια αγωγική αξίωση, τέλος δε δ΄αυτής υφίσταται διακοπή της παραγραφής της αξιώσεώς της. Η ένσταση συμψηφισμού αποτελεί κατά την νομολογία ιδιαίτερο κεφάλαιο δίκης. Όπως συχνά αναφέρεται οι ανωτέρω συνέπειες προδίδουν ένα ιδιόμορφο διττό προσανατολισμό στην ένσταση συμψηφισμού δηλαδή μία αμυντική και μία επιθετική λειτουργία. Δύο ισοδύναμες λειτουργίες, η αποσβεστική της κύριας απαιτήσεως με αμυντικό προσανατολισμό και η ικανοποιητική της ανταπαιτήσεως με επιθετικό προσανατολισμό συνυπάρχουν. Ζήτημα δημιουργείται με τους πρόσθετους λόγους εφέσεως που προσβάλλουν το κεφάλαιο της οριστικής απόφασης που αφορά την ένσταση συμψηφισμού, διότι όταν η κύρια έφεση βάλλει κατά του κεφαλαίου της αγωγής ή ανταγωγής, εξαρτάται από την ύπαρξη αναγκαίας συνοχής μεταξύ των δύο κεφαλαίων. Και αυτό γιατί οι απαιτήσεις που συμψηφίζονται δεν απαιτείται κατά νόμο να είναι συναφείς, οπότε μπορεί να τεθεί ζήτημα αναγκαίας συνοχής μεταξύ των κεφαλαίων. Κατά την ορθότερη άποψη, η ένσταση συμψηφισμού δεν ερευνάται μετά την εξαφάνιση της εκκαλουμένης για άλλο λόγο εφέσεως αφότου αποτελεί ιδιαίτερο κεφάλαιο δίκης, και συνεπώς για να έχει μεταβιβασθεί στο δεύτερο βαθμό θα πρέπει να έχει ασκηθεί έφεση, πρόσθετοι λόγοι ή αντέφεση

Ομάδες τυπικών περιπτώσεων:

Α. Δεκτή η αγωγή και απόρριψη ενστάσεων εναγομένου

Κατά την πάγια θέση του Αρείου Πάγου, η ένσταση συγκροτεί αυτοτελές κεφάλαιο δίκης, διακρινόμενο από εκείνο της αγωγής και ως εκ τούτου στην περίπτωση που η αγωγή έγινε δεκτή και απορρίφθηκε ένσταση του εναγομένου, ο τελευταίος εκκαλώντας την πρωτοβάθμια απόφαση μπορεί να επαναφέρει στο εφετείο την ένσταση αυτή μόνο με λόγο έφεσης ή με πρόσθετο λόγο και όχι απλά με τις προτάσεις του . Κατά την πάγια διατύπωση της νομολογίας «οι ενστάσεις του εναγομένου που είχαν προταθεί πρωτοδίκως και απορριφθεί, επαναφέρονται στο Εφετείο από τον εκκαλούντα - εναγόμενο, εφόσον αποβλέπουν στην εξαφάνιση της πρωτόδικης απόφασης, μόνο με λόγο εφέσεως περιεχόμενο στο εφετήριο ή στο δικόγραφο των προσθέτων λόγων της έφεσης , διαφορετικά, αν προταθούν με τις προτάσεις, είναι अपαράδεκτοι» ΑΠ 758/2018, ΑΠ 747/2017, ΑΠ 869/2017, ΑΠ 446/2011, ΑΠ458/2008, ΑΠ 979/2003, ΕφΔωδ 213/2018, ΕφΔυτΣτΕλλάδας 30/2014, ΕφΛαρ 244/2013, ΕφΑθ 585/2018, ΕΑ 662/2018, ΝΟΜΟΣ Βλ. και Σ. Σαμουήλ Η έφεση εκδ. 2009 σελ.298

Το ίδιο ισχύει και όταν γίνεται δεκτός κάποιος άλλος λόγος έφεσης, δηλαδή όταν ο αυτοτελής ισχυρισμός δεν προσβλήθηκε από τον εκκαλούντα - εναγόμενο παραδεκτώς με το εφετήριο ή με δικόγραφο προσθέτων λόγων, ήτοι δεν εξετάζεται από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο (ΑΠ 882/2013 ΑΠ 347/2012,1372/2010, ΕφΔωδ 3/2014,ΕφΑθ 6050/2020 ΝΟΜΟΣ)

Εάν την ένσταση περί συνυπαιτιότητας σε αδικοπραξία επαναφέρουν νομίμως μερικοί εκ των εκκαλούντων με αυτοτελή λόγω εφέσεως, το δικαστήριο εξαφανίζοντας την πρωτόδικη απόφαση δεν μπορεί να μειώσει τα επιδικασθέντα κονδύλια αποζημίωσης και χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης και ως προς τους λοιπούς απλούς ομόδικους εκκαλούντες που δεν προέβαλαν αντίστοιχο λόγο έφεσης (ΑΠ 1756/2017 ΝΟΜΟΣ)

Η νομολογία όμως του Αρείου Πάγου με την θέση της περί μη πλήρους μεταβίβασης, είναι αρνητική στην απόρριψη αγωγής αυτεπαγγέλτως ως απαράδεκτη ή νόμω αβάσιμη όταν προσβάλλεται με λόγο έφεσης μόνο το κεφάλαιο των αυτοτελών ισχυρισμών καθώς θεωρεί ότι το οικείο κεφάλαιο δεν μεταβιβάστηκε στο εφετείο.

Κατά την νομολογία, εάν ο εναγόμενος παραπονείται με την έφεσή του, διότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απέρριψε ως αόριστη κάποια ένστασή του, το εφετείο δεν έχει την εξουσία να ερευνήσει την νομική ή ουσιαστική βασιμότητα της ένστασης και εάν την κρίνει νομικά ή ουσιαστικά αβάσιμη να απορρίψει την έφεση αντικαθιστώντας απλώς την αιτιολογία της πρωτόδικης απόφασης, αλλά οφείλει να περιορισθεί μόνο στην έρευνα του διατυπούμενου με το σχετικό λόγο της έφεσης παραπόνου και εάν κρίνει ότι εσφαλμένα το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απέρριψε την ένσταση ως αόριστη, ενώ αυτή ήταν ορισμένη, είναι υποχρεωμένο τότε να εξαφανίσει την εκκαλούμενη απόφαση. Μόνο δε μετά την εξαφάνισή της και διακράτηση της υπόθεσης, προς εξέταση της ουσίας της (άρθρο 535 παρ. 1 του ΚΠολΔ), μπορεί να ερευνήσει τη νομιμότητα και την ουσιαστική βασιμότητα της ένστασης (ΑΠ 134/2008, 829/2007 ΝΟΜΟΣ, ΕφΑθ 435/2009, ΕφΑΔ 2009/456, ΕφΑθ 3239/2001, ΔΕΕ 2002/87, ΕφΔωδ 52/2001, ΕπισκΕμπΔ 2002/ 443)

Το ίδιο συμβαίνει και εάν η εκκαλούμενη απόφαση έκανε δεκτή την αγωγή ως βάσιμη κατ'ουσίαν αλλά απέρριψε τις ενστάσεις εκτιμώντας τους σχετικούς ισχυρισμούς ως αιτιολογημένη άρνηση (ΕφΠατρ 67/2019, ΝΟΜΟΣ).

Επί αποδοχής της αγωγής και απορρίψεως ενστάσεως, εάν ασκηθεί έφεση από τον εναγόμενο μόνο ως προς την απόρριψη της ενστάσεως ως απαράδεκτης ή νόμω αβάσιμης, το εφετείο δεν μπορεί να προβεί αυτεπαγγέλτως στην απόρριψή της ως ουσία αβάσιμης εάν δεν εξαφανίσει πρώτα την εκκαλουμένη.

Σε περίπτωση άσκησης έφεσης από τον διάδικο που δικάσθηκε ερήμην, ο εκκαλών δικαιούται να προβάλει όλους τους ισχυρισμούς που μπορούσε να προτείνει πρωτοδίκως και αποτελούν ενστάσεις ή αντενστάσεις όχι μόνο με το εφετήριο αλλά και με το δικόγραφο των προσθέτων λόγων εφέσεως ΑΠ 1075/2013 ΝΟΜΟΣ

Απόρριψη αγωγής ως απαράδεκτης ή μη νόμιμης ή ως ουσία αβάσιμης

Εν προκειμένω, η έφεση την οποία θα ασκεί προφανώς ο ενάγων θα μεταβιβάζει ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου τόσο το κεφάλαιο της δικονομικής αξίωσης όσο και των ενστάσεων του εναγομένου, υπό τον όρο της νομότυπης επαναφοράς τους κατ'άρθρο 240 ΚΠολΔ εφόσον κληθεί να αποφασίσει επί της ουσίας της αγωγής. Από την τελευταία αυτή διάταξη σαφώς προκύπτει, ότι η τοιαύτη αναφορά πρέπει να είναι σαφής και ορισμένη σε τρόπο, ώστε να προκύπτει από αυτήν ο εκ νέου επικαλούμενος ισχυρισμός, ο οποίος είχε προβληθεί κατά την προηγούμενη συζήτηση και επαναλαμβάνεται κατά τη νέα με την αναφορά στις προτάσεις της προηγούμενης συζήτησης.

Στην περίπτωση κατά την οποία είχε απορριφθεί στον πρώτο βαθμό ένσταση του εναγομένου ως μη νόμιμη και η αγωγή ως ουσία αβάσιμη, τότε το δευτεροβάθμιο δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η υπόθεση μετά από έφεση του ενάγοντος που βάλει κατά της πρωτόδικης απόφασης που απέρριψε την αγωγή του ως ουσία αβάσιμη, δεν μπορεί να εξετάσει την απορριφθείσα ως μη νόμιμη ένσταση του εναγομένου χωρίς έφεση ή αντέφεση, καίτοι δέχεται την ουσιαστική βασιμότητα της αγωγής (ΑΠ 850/2018 ΝΟΜΟΣ)

Στην περίπτωση όμως που μετά την παραδοχή λόγου εφέσεως ως βάσιμου, το εφετείο εξαφανίσει την εκκαλουμένη και κρατεί την υπόθεση και τη δικάζει κατ' ουσίαν, τότε το εφετείο, γίνεται κύριο της όλης υπόθεσης, οπότε διακρατώντας αυτή προς περαιτέρω ουσιαστική έρευνα και υποκαθιστώντας το πρωτοδικείο στις αρμοδιότητες αυτού, γίνεται αρμόδιο να εξετάσει και να λύσει όλα τα πρωτοδίκως υποβληθέντα προς διάγνωση της διαφοράς αναγκαία ζητήματα, άρα και τις περιεχόμενες στις πρωτόδικες προτάσεις καταλυτικές της αγωγής ενστάσεις (ΑΠ919/2018, ΑΠ 543/2019, ΑΠ 1365/2015, ΑΠ 850/2007, ΑΠ 628/2001, ΕφΑθ 4846/2019, ΝΟΜΟΣ), που δεν εξετάστηκαν πρωτοδίκως (ΑΠ 543/2019, ΑΠ 1365/2015, ΑΠ 1366/2015, ΑΠ 1367/2015, ΑΠ 1368/2015 ΝΟΜΟΣ) διότι πλέον δεν δικάζεται η έφεση αλλά η αγωγή.

Γ. Απόρριψη αγωγής μετά από παραδοχή ως ουσία βάσιμης της ένστασης του εναγομένου.

Με την άσκηση εφέσεως εκ μέρους του έχοντος έννομο συμφέρον ενάγοντα, ο οποίος παραπονείται για την αποδοχή του ισχυρισμού του εναγομένου και την απόρριψη της αγωγής του μεταβιβάζει ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου το σύνολο του κεφαλαίου της δικονομικής αξίωσης, ήτοι η υπόθεση μεταβιβάζεται τόσο ως προς την αγωγή ή το οικείο μέρος αυτής, όσο και ως προς την ένσταση. Κατά συνέπεια δεν υπάρχει ανάγκη να επαναφέρει την τελευταία και ο εναγόμενος, με τις προτάσεις του στο Εφετείο, κατά τους ορισμούς του άρ. 240 ΚΠολΔ. Το ίδιο συμβαίνει και όταν ο ενάγων επικαλείται γενικώς κακή εκτίμηση των αποδείξεων, πλήττοντας την απορριπτική απόφαση του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου στο σύνολό της, ήτοι δεν υποχρεούται να διαλάβει ειδικό παράπονο για την (μερική) παραδοχή της ένστασης, που άλλωστε συνιστά ισχυρισμό του εναγομένου καταλυτικό της ασκουμένης με την αγωγή αξίωσης ΑΠ 232/2018, ΑΠ 682/2014, , ΑΠ 1710/2012, ΑΠ 979/2003, ΕφΑθ 132/2015 ΝΟΜΟΣ

Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο όμως δύναται να επιληφθή του κεφαλαίου της αγωγής και να απορρίψει αυτήν ακόμα και ως αναπόδεικτη, μόνο μετά την άσκηση αντίθετης έφεση ή αντέφεση του εναγομένουσε αντίθετη δε περίπτωση δεν ερευνάται από το εφετείο καθώς αντικείμενο της κατ' έφεση δίκης καθίσταται μόνο η ένσταση και όχι η ύπαρξη του σχετικού αγωγικού δικαιώματος (ΑΠ 543/2019, ΑΠ 1365/2015, ΑΠ 1366/2015, ΝΟΜΟΣ).

Στην περίπτωση όμως που μετά την παραδοχή λόγου εφέσεως ως βάσιμου, το εφετείο εξαφανίσει την εκκαλουμένη και κρατεί την υπόθεση και τη δικάζει κατ' ουσίαν, τότε το εφετείο, γίνεται κύριο της όλης υπόθεσης, οπότε διακρατώντας αυτή προς περαιτέρω ουσιαστική έρευνα και υποκαθιστώντας το πρωτοδικείο στις αρμοδιότητες αυτού, γίνεται αρμόδιο να εξετάσει και να λύσει όλα τα πρωτοδίκως υποβληθέντα προς διάγνωση της διαφοράς αναγκαία ζητήματα, άρα και τις περιεχόμενες στις πρωτόδικες προτάσεις καταλυτικές της αγωγής ενστάσεις (ΑΠ919/2018, ΑΠ 543/2019, ΑΠ 1365/2015, ΑΠ 850/2007, ΑΠ 628/2001, ΕφΑθ 4846/2019, ΝΟΜΟΣ), που δεν εξετάστηκαν πρωτοδίκως διότι πλέον δεν δικάζεται η έφεση αλλά η αγωγή. ΑΠ 543/2019, ΑΠ 1365/2015, ΑΠ 1366/2015, ΑΠ 1367/2015, ΑΠ 1368/2015 ΝΟΜΟΣ

Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι σε περίπτωση που ο εκκαλών-ενάγων παραπονεθεί μόνο ως προς την μη απόρριψη της ενστάσεως ως απαράδεκτης ή νόμω αβάσιμης, τότε το εφετείο δεν μπορεί να απορρίψει αυτή ως ουσία αβάσιμη.

Χαρακτηριστική εν προκειμένω είναι η υπ'αρ.1344/2015 απόφαση του ΑΠ, κατά το ιστορικό της οποίας: Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απέρριψε την αγωγή αναγνώρισης κυριότητας των εναγόντων, κατ' αποδοχή ως βάσιμης της ένστασης ίδιας κυριότητας των εναγομένων, κρίνοντας ότι οι ενάγοντες κατέστησαν μεν κύριοι του επίδικου ακινήτου με τα προσόντα της έκτακτης χρησικτησίας ωστόσο οι εναγόμενοι απέκτησαν την κυριότητα σε μεταγενέστερο χρόνο. Οι ενάγοντες άσκησαν έφεση προσβάλλοντας, κατά τον Άρειο Πάγο «αποκλειστικά και μόνο το κεφάλαιο της πρωτόδικης απόφασης, με το οποίο έγινε δεκτή η ένσταση ίδιας κυριότητας των εναγομένων. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δέχτηκε την έφεση των εναγόντων κρίνοντας απορριπτικά την ένσταση ίδιας κυριότητας, εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση, και, αφού εξέτασε εκ νέου την ιστορική βάση της ένδικης αγωγής, την απέρριψε κατ' ουσίαν ως αβάσιμη, δεχόμενο ότι ουδέποτε οι ενάγοντες είχαν αποκτήσει κυριότητα επί του επίδικου ακινήτου.

Ο Άρειος Πάγος εξαφάνισε την αναιρεσιβαλλόμενη αυτή απόφαση δεχόμενος λόγο αναίρεσης κατά το άρθρο 559 αρ. 8, διότι το δικάσαν δικαστήριο εσφαλμένα εξαφάνισε την εκκαλουμένη «ως προς το μη προσβαλλόμενο με λόγο έφεσης κεφάλαιο» της ιστορικής βάσης της αγωγής, και ομοίως εσφαλμένα το έκρινε εκ νέου και απέρριψε την αγωγή, δεδομένου ότι το κεφάλαιο αυτό δεν είχε προσβληθεί με λόγο έφεσης ούτε από τους ενάγοντες-εκκαλούντες, οι οποίοι δεν είχαν προς τούτο έννομο συμφέρον, ούτε όμως από τους εναγόμενους-εφεσίβλητους, οι οποίοι δεν άσκησαν δική τους έφεση ή αντέφεση. Με την εν λόγω απόφασή του ο ΑΠ συμπυκνώνει δύο βασικούς συλλογισμούς του: πρώτον, ότι η ένσταση συγκροτεί αυτοτελές κεφάλαιο δίκης διακρινόμενο από εκείνο της αγωγής, και δεύτερον, ότι οι λόγοι της έφεσης καθορίζουν το ίδιο το αντικείμενο της μεταβίβασης. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, από τη στιγμή που ο εκκαλών παραπονέθηκε μόνο για την κρίση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου περί της ένστασης ίδιας κυριότητας, μόνο κατά το σκέλος αυτό επέρχεται μεταβίβαση στο δεύτερο βαθμό, με αποτέλεσμα ο λόγος της έφεσης να καθορίζει και το αντικείμενο της μεταβίβασης στο εφετείο.

Ειδικά θέματα:

A. Με σειρά αποφάσεων του ανωτάτου ακυρωτικού γίνεται δεκτό ότι η ένσταση συνυπαιτιότητας αποτελεί αυτοτελές κεφάλαιο το οποίο διακρίνεται τόσο από την υπαιτιότητα όσο και από την περιουσιακή ζημία και την χρηματική ικανοποίηση, τα οποία επίσης αποτελούν αυτοτελή κεφάλαια. Επί προσβολής με έφεση της πρωτόδικης σχετικής απόφασης ως προς το κεφάλαιο της υπαιτιότητας τότε θεωρείται πως συμπροσβάλλονται και τα αναγκαίως συνεχόμενα αυτής κεφάλαια της αποζημίωσης λόγω θετικής ζημίας αλλά και χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης γιατί στο εκκληθέν κεφάλαιο της υπαιτιότητας περιλαμβάνεται και το κεφάλαιο της αποζημίωσης, το οποίο συνέχεται αναγκαστικά με το κεφάλαιο της υπαιτιότητας (ΑΠ 1001/2013, ΧρΙΔ 2014.34, ΑΠ 632/2010/ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 442/2002, ΕλλΔνη 2003.469, ΑΠ 1092/2002 ΕλλΔνη 45.152, ΕφΑιγ 27/2019, ΕφΑιγ 40/2019, ΕΑ 662/2018, ΕφΠειρ 45/2015, ΕφΠειρ 50/2015, ΕφΠειρ 517/2015, ΕφΑθ 781/2009 ΝΟΜΟΣ).

Η πρακτική σημασία αυτού είναι ότι μπορεί ο εφεσίβλητος να ασκήσει αντέφεση ως προς το κεφάλαιο της αποζημιώσεως για υλικές ζημίες αλλά και το κεφάλαιο της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης, γιατί στο εκκληθέν κεφάλαιο της υπαιτιότητας περιλαμβάνεται και το κεφάλαιο της αποζημιώσεως (Α.Π. 978/2014, Α.Π. 604/2006, Α.Π. 1092/2002, ΕλλΔ/νη 45.152). Αντιθέτως, αν εκκαλείται δηλαδή μόνο το κεφάλαιο της αποζημιώσεως (ή χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης) που μόνο αυτό μεταβιβάζεται στο Εφετείο και δεν συνέχεια αναγκαστικώς με το κεφάλαιο της υπαιτιότητας (Ολ.Α.Π.10/2015, ΑΠ 604/2006, Εφ.Θεσσαλονίκης 300/2016, Εφ.Πειρ. 364/2014, Εφ.Πειρ. 435/2014, Εφ.Πειρ. 85/2014, Εφ.Λαρ. 66/2013, ΔΙΚΟΓΡΦΙΑ 2013/489, Εφ.ΑΘ. 2557/2011, Εφ.ΑΘ. 194/2011, Εφ.Αιγ. 16/2009 Αρχ.Νομολ. 2010.73, Εφ.Δωδ. 204/2009, Εφ.Πατρ. 968/2007 Αρχ.Νομολ. 2008.429, Εφ.Δωδ. 216/2004, Εφ.Δωδ. 158/2006, Εφ.Δωδ. 334/2006, Κυρ. Οικονόμου, Η Έφεση, άρθρο 520, αρ. 11, σελ. 163 - 164).

B. Ενώ γίνεται δεκτό ότι οι καταχρηστικές ενστάσεις λαμβάνονται υπόψη αυτεπαγγέλτως, αρκεί τα πραγματικά περιστατικά να έχουν εισφερθεί σε δίκη από τους διαδίκους (είτε τον ενάγοντα καθ' υποφορά στην αγωγή του, είτε από τον εναγόμενο) σύμφωνα με την κρατούσα στην νομολογία άποψη, στηριζόμενη στην διάταξη του άρθρου 262παρ.1 ΚΠολΔ, απαιτεί με ποινή το απαράδεκτο την υποβολή ειδικού και πανηγυρικού αιτήματος. Με την θέση αυτή, στην πραγματικότητα απεμπολείται η δυνατότητα της αυτεπάγγελτης δράσης του δικαστηρίου. Πολλώ δε μάλλον ενώπιον του εφετείου, όπου για να ληφθεί υπόψη ο ισχυρισμός πρέπει να έχει προσβληθεί με ένσταση. Εδώ βλέπουμε ακόμα μια διαφοροποίηση με την θέση της Θεωρίας. Έχει δε γίνει δεκτό από τον Άρειο Πάγο ότι καταχρηστικές είναι η ένσταση συντρέχοντος πταίσματος κατ' άρθρο 330 ΑΚ, η αντένσταση διακοπής παραγραφής ή της αποσβεστικής προθεσμίας. (ΟΛΑΠ423/1985, ΑΠ 1540/2014, ΑΠ 131/2013, ΑΠ 1052/2012 ενώ μειοψηφία αποτελεί η άποψη ότι η έλλειψη ειδικού αιτήματος μπορεί να καλυφθεί από το γενικό αίτημα του διαδίκου στο τέλος των προτάσεών του για αποδοχή των ισχυρισμών του και απόρριψη της αγωγής. Βλ. ΑΠ 355/2015, ΑΠ 1062/2014)

Γ. Στην περίπτωση που η αγωγή απορρίπτεται σε πρώτο βαθμό γενομένης δεκτής ενστάσεως παραγραφής την οποία πρότεινε ο εναγόμενος. Κατά την κρατούσα τόσο σε θεωρία όσο και σε νομολογία άποψη, η απόρριψη της αγωγής λόγω παραγραφής δεν παράγει δεδικασμένο κατ' άρθρον 331 ως προς την ύπαρξη του δικαιώματος (ΑΠ 41/2012 ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1459/2000 ΝΟΜΟΣ). Η ενδεχομένη δε κρίση του δικαστηρίου και περί γενέσεως και υπάρξεως της αξιώσεως αυτής, πλεοναστικώς και χωρίς ανάγκη διελήφθη στην απόφαση, της οποίας το απορριπτικό για την αγωγή διατακτικό στηρίζεται στην παραγραφή (Κονδύλη, Το δεδικασμένο κατά τον ΚΠολΔ, 2η έκδ., 2007, σ. 403 επ.· Κεραμέα, Ουσιαστικόν δεδικασμένον περί προδικαστικών ζητημάτων, 1967, σ. 157, σημ. 3· Νίκα, Πολιτική Δικονομία, II, 2005, σ. 687· τον ίδιον, Το έννομο συμφέρον ως προϋπόθεση του παραδεκτού των ενδίκων μέσων κατά τον ΚΠολΔ, 1981, σ. 133. Βλ. επίσης Καλαβρό, Πολιτική Δικονομία, 4η έκδ., 2016, σ. 796 επ., καίτοι με διαφορετική αιτιολόγηση. Πρβλ. αντίθετα υπέρ της δημιουργίας δεδικασμένου Μπέη, Πολιτική Δικονομία, άρθρο 516, σ. 1938-1939· Ποδηματά, Δεδικασμένο - Αντικειμενικά όρια ιδίως επί ενστάσεων, II, 2002, σ. 142 επ.· την ίδια, Αντικείμενο του δεδικασμένου επί παραδοχής της ενστάσεως παραγραφής, Τιμ. Τομ. Μπέη, 2003, σ. 3756 επ., 3764 επ.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κουσούλη, Οι πραγματικοί ισχυρισμοί στην πολιτική δίκη

Μπακόπουλος, Οι εξουσίες του εφετείου μετά την εξαφάνιση της εκκαλουμένης, ΕλλΔνη 1989

Μπακόπουλος, Ζητήματα από την κατ' έφεση δίκη, ΕλλΔνη 1992

Μακρίδου, Πρόσθετοι λόγοι εφέσεως κατά τον ΚΠολΔ, 2000

Μακρίδου, Πρόσθετοι λόγοι εφέσεως κατά τον ΚΠολΔ, στον Τόμο της ΕΕΔ

Πρόσθετοι λόγοι ενδίκων μέσων και βοηθημάτων, 2015

Μπαμπινιώτη, Μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της έφεσης και αντικείμενο της έκκλητης δίκης, 2016